

SKR – en hemlig klubb?

Agerar som en myndighet – men är inte offentlig

Styrs vården i Sverige av ett slutet sällskap bestående av 440 byråkrater som kostar ungefär en halv miljard skattekronor varje år?

Sveriges kommuner och regioners (SKR) nära relation med regeringen ifrågasätts i efterdyningarna av pandemin, men kritiken är långt ifrån ny.

– Sannolikt är det svårt att tvinga ut SKR:s makthavare ur den så behagliga hemliga stugvärmen men icke förty är detta vad demokratisk anständighet kräver, säger säkerhetsexpert Fia Ewald.

Text: Mats Lundström

→ **SKR har seglat upp** som en viktig part i hur Sverige hanterat coronapandemin. Det har aktualiserat en gammal debatt om den roll som SKR iklätt sig.

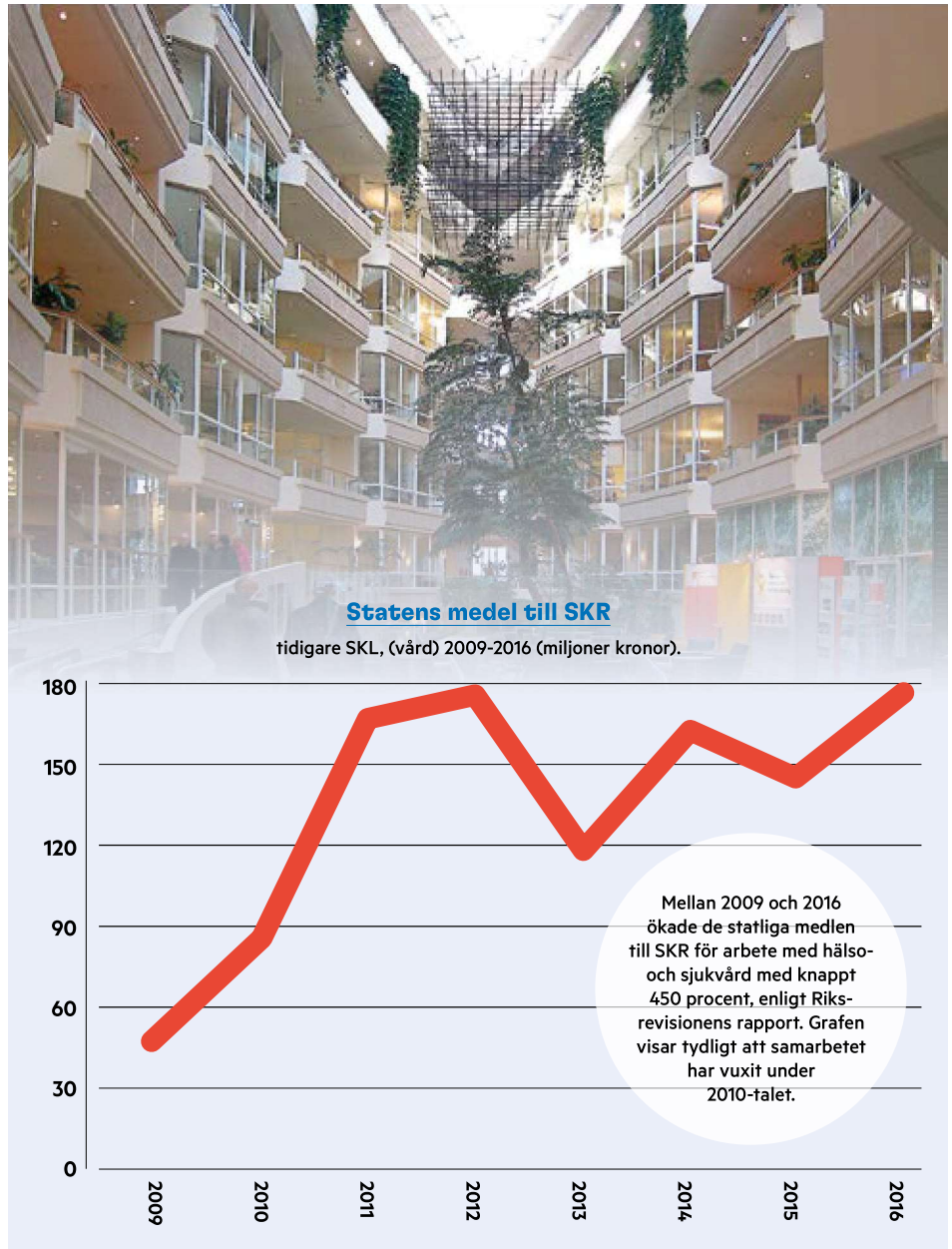
SKR började som en samordning av arbetsgivare för kommuner och regioner och var då en ideell förening. Organisationsformen har sedan hängt kvar trots att SKR fått allt fler myndighetsliknande uppdrag. Med fler operativa uppgifter har SKR växt i omfång, äger flera bolag samt hjälper regeringen och myndigheter att fördela statsbidrag.

Kort sagt är intresseorganisationen en maktfaktor i den statliga styrningen av en vårdsektor som redan består av ett fyrtiotal myndigheter.

Detta förhållande har kritiserats utifrån olika aspekter.

Bo Rothstein har tagit upp SKR:s speciella roll under pandemihanteringen, exempelvis genom att tidigt i krisen stoppa de anställdas krav på skyddsutrustning eller för att vissa regioner var långsamma med masstestning.

– Vad som ser ut som en decentralisering till regionnivån är i många fall en centralisering till regionernas intresseorganisation, det vill säga till SKR, som leds av indirekt utsedda politiker och är därmed inte direkt folkvalda, säger han.

Fia Ewald, som tidigare arbetat med informationssäkerhet vid Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, har i flera blogginlägg skrivit om SKR:s speciella roll.

Hon är kritisk av andra orsaker:

– Eftersom SKR inte är en myndighet leder organisationen inte under förvaltningslagen eller regeringsformen. Möjligheterna till ansvarsutkrävande är inte heller samma som om SKR hade varit en

Foto: Beatrice Lundborg/TT-Bild

Lagstiftaren, det vill säga riksdagen, borde utreda ett förtydligande som klargör att SKR ska ses som ett organ som ska tillämpa offentlighetsprincipen, säger Fia Ewald.

myndighet. SKR företräder offentliga organ, men är i sig själv inte ett sådant, säger hon.

Riksrevisionen kom 2017 med en rapport som påtalade att SKR sitter på dubbla stolar, dels genom att företräda sina medlemmars intresse, dels agerar som statens förlängda arm.

Så här fungerar det: Regeringen har ett naturligt intresse för vårdfrågor, även om vården utförs och planeras av regionerna.

Efter att Socialstyrelsen kring 2010 delades upp i en rad olika myndigheter har det blivit svårare att politiskt styra vården. Här har SKR kommit in som en hjälpsamt hand genom att regeringen i ökande omfattning tecknar överenskomelser direkt med SKR snarare än att gå via ansvariga myndigheter.

Sådana "otraditionella styrmedel" passar enligt Riksrevisionen inte in i den svenska förvaltningsmodellen.

En tidigare socialminister har uttryckt det som att det är enklare att gå direkt till SKR än till de 21 regionerna men också att det finns en konkurrenssituation mellan den centrala förvaltningsmyndigheten – Socialstyrelsen – och medlemsorganisationen SKR.

Intervjuer som Riksrevisionen har gjort visar att många uppfattar SKR som en myndighet som det gäller att hålla sig väl med.

När frågan om SKR borde lyda under offentlighets- och sekretesslagen (OSL) har debatterats har föreningen gått till kraftfull motattack. Det har ytterligare spätt på misstänksamheten. Bland de argument som SKR använt är att förhand-

lingsuppgiften gör att föreningen inte kan lyda under OSL.

Det är fel, menar Fia Ewald:
– På den statliga sidan finns Arbetsgivarverket som inte är undantaget från offentlighetsprincipen vilket också skulle vara helt onödigt eftersom det i OSL finns ett avsnitt om att förhandlingsunderlag inte behöver göras offentliga, säger hon.

SKR har även kritiserats för att vara byråkratiskt när det gäller den så viktiga kunskapsstyrningen för jämlik och resurseffektiv vård.

– Det är ofta inte de bästa och mest meriterade som avancerar inom regionerna, utan en hel del ja-sägare. När man ska ta fram kunskap behövs många olika röster och att bara följa order uppifrån är helt förkastligt. När framtagandet av kunskap dessutom äger rum i en hemlig klubb, där offentlighetsprincipen inte råder, är det särskilt illa, säger Anna Rask-Andersen, professor emerita vid Akademiska sjukhuset.

Här har SKR fel

Utdrag från OSL som tydliggör att SKR har fel angående behovet av sekretess kring föreningens arbetsgivarroll.

→ Sekretess gäller för uppgift som har tillkommit eller inhämtats för att användas vid facklig förhandling inom den offentliga sektorn eller vid förberedelse för sådan förhandling, om det kan antas att det allmännas eller ett statligt eller kommunalt företags ställning som förhandlingspart försämras om uppgiften röjs.

Fotnot: Fia Ewalds blogg hittar du på: fiaewald.se

Styrelseordförande svarar

”SKR har högt förtroende”

Med anledning av artikeln här in till ställde **Sunt Förnuft** några frågor till organisationens ordförande **Anders Knappe (M)**.

Anders Knappe

Det finns en tilltagande kritik. Hur bemöter ni den?

– SKR har ett högt förtroende, våra experter hör till landets främsta inom sina områden. Vi är våra medlemmars röst gentemot externa parter, bland andra fack, riksdag och regering. Vi har dock formellt endast ett mandat, att teckna centrala löneavtal. Öppenhet är ett ledord för SKR. Förbundet har exempelvis mer öppna data kring resultat inom välfärden än andra. Våra ståndpunkter finns väl dokumenterade på hemsidan. Nuvarande lagstiftning omfattar inte arbetsgivarorganisationer eller fackliga organisationer i offentlighetsprincipen.

SKR har fått mer resurser via staten för att bedriva utveckling och hjälper också myndigheter att fördela bidrag. Är det rimligt när det enligt svensk förvaltningsmodell ska hanteras av myndigheter?

– SKR varken får eller fördelar statsbidrag. Regeringen och SKR tecknar vissa överenskommelser inom hälso- och sjukvården. Det är regeringsbeslut, som statliga myndigheter, exempelvis Kommerskollegium eller Socialstyrelsen handlägger, det vill säga granskar regionernas ansökan och betalar ut medlen. SKR ingår i överenskommelserna på uppdrag av medlemmarna, vi är förhandlingspart, ibland får förbundet ett mindre bidrag för att exempelvis göra uppföljningar, och ansvara för samverkansfunktioner.

I Riksrevisionens rapport beskrevs kunskapsstyrningen som ett problemområde. Har det lett till några förändringar?

– Kunskapsstyrning inom hälso- och sjukvård är utvecklat efter ett initiativ av regionerna och de medicinska professionerna där SKR har en samordnande roll. Det sker ofta i samverkan med både professions- och patientföreningar inom ramen för kunskapsstyrningsorganisationen för att säkerställa ett starkt patientfokus – patientcentrerad vård är en viktig del i det arbetet.

”Skatt på fastigheter kan leda till ökad ojämlikhet”

Debatten om återinförd fastighetsskatt fortsätter.

Nima Sanandaji, vd för tankesmedjan ECPR, avlivar myten om att Sverige i dag har låg skatt på fastigheter i en färsk rapport han skrivit för Skattebetalarna:

– De som förordar fastighetsskatt bortser nästan helt från det perspektiv jag haft i min rapport: hur fastighetsskatter fungerar i praktiken. Det finns flera tunga faktorer som talar emot skatten.

Nima Sanandaji

mig är att fastighetsskatt leder till ökade ojämlikheter i ägande. Medelklassen har en stor del av sitt sparande i sina bostäder. Om det blir skattemässigt mindre fördelaktigt kommer det sparandet att minska. Det i sin tur påverkar bland annat möjligheten att bygga upp kapital för att starta företag, säger Nima Sanandaji.

Att statsminister Stefan Löfven nyligen proklamerade ett nej till ny fastighetsskatt är inget Nima Sanandaji lägger stor vikt vid:

– Nej, det måste han ju säga med tanke på hur det gick i valet 2006. Men vad som händer efter valet 2022 är det ingen som vet.

Text: Thomas Östberg

Sedan fastighetsskatten togs bort och ersattes av en fastighetsavgift 2008 nämns Sverige i debatten som ett land med låg beskattning på fastigheter. I rapporten *Samhällseffekter av höjd fastighetsskatt* slår analytikern och författaren Nima Sanandaji fast att det inte stämmer. Mätt som andel av BNP är den löpande beskattningen av bostäder i Sverige högre än i flera rika OECD-länder, bland andra Norge, Schweiz, Österrike och Tyskland.

Bland de organisationer som nu är positiva till att återinföra fastighetsskatt finns så skiftande aktörer som Kommunal, Timbro, Stockholms Handelskammare, expertgruppen för studier i offentlig ekonomi ESO, tankesmedjan Tiden, SNS och LO.

– Det är märkligt att många ekonomer har åsikter utan att ha satt sig in i frågan ordentligt. Man använder sig av enkla modeller och säger att fastighetsskatt är en optimal form av beskattning. Men då har man inte tagit in verkligheten, säger Nima Sanandaji.

Rapporten innehåller ytterligare nio argument som talar emot fastighetsskatt. Argumenten visar att konsekvenserna skulle bli negativa både för privatpersoner och samhällsekonomin.

– Det allra viktigaste argumentet för

Fakta

Så kan skatten slå

→ Riskerar att indirekt leda till både höjd inkomstskatt och återinförd förmögenhets-skatt. Detta då förslagen omfattar begränsningsregler. Flera av dem bygger också på progressiva system för fastighetsskatt.

→ En progressiv skatt underminerar medelklassens vilja att spara i egna hem, inte minst att göra gröna investeringar i hemmet, eftersom det skulle kunna öka fastighetens värde och därmed höja fastighetsskatten.

→ En återgång till ett instabilt system som behöver kontinuerliga reformer. År 2005 fanns 400 000 personer som hade flyttat eller riskerade att behöva flytta på grund av skatten. Dagens avgift är stabilare och ger dessutom stora skatteintäkter.

→ Svår att förutse och hantera. Värdeförändringar på bostadsmarknaden kommer att slå hårt mot hushåll.

→ Saknar folklig förankring. Enligt Göran Persson (S) var fastighetsskatten en viktig orsak till valförlusten 2006, vilket stöds av statsvetenskaplig forskning.